

Trygghetens pris

De borgerliga partiernas ställningstagande till förmån för en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring har av flera anledningar framkallat en påfallande irritation på socialdemokratiskt håll. Att de tre partierna i en väsentlig trygghetsfråga demonstrerar nära sammanfallande uppfattningar är givetvis ett streck i räkningen för socialdemokratin — det lägger hinder i vägen för den fördomsfria mytbildningen om borgerlighetens ohjälpliga splittring. Till detta kommer, att allt som drar uppmärksamheten till den allvarliga och växande arbetslösheten måste vara regeringspartiet obekvämt, sedan det i decennier poserat som den fulla sysselsättningens garant *par préférence*. Ytterligare en anledning till irritation slutligen är uppenbarligen, att man inom den fackliga delen av socialdemokratin tar illa vid sig för allt som kan rubba den maktställning som kontrollen över de nuvarande arbetslöshetskassorna innebär.

Bland de argument som anförts mot en allmän arbetslöshetsförsäkring, konstruerad som en allmän inkomstgaranti, finns det ett som är förtjänat av en närmare granskning, därför att det ovanligt klart visar var problemets kärna ligger. Det gäller kostnadsargumentet. Korteligen går det ut på, att ”vi har inte råd” — stundom förekommer rentav försök till precisering som ger vid handen att en inkomstgaranti skulle komma att kosta miljardbelopp per år.

Till detta måste först sägas, att det självfallet är för tidigt att diskutera så-

dana ting så länge inte de av oppositionen begärda utredningarna kommit till stånd. Ingen människa har tänkt sig att en så omfattande reform skulle företas utan sorgfällig beredning. Det är först efter denna som en meningsfylld diskussion i kvantitativa termer kan föras.

Vad som däremot redan nu kan diskuteras, är den principiella synpunkt från vilken kostnadsproblemet bör ses. I stora drag kan det hela formuleras på följande sätt:

Det är självklart, att införandet av inkomstgarantin skulle medföra en viss, förmodligen betydande, utgiftsökning. Detta är just meningen med reformen — dess förutsättning är ju, att nuvarande metoder att bispringa de arbetslösa är otillräckliga.

Lika självklart är emellertid, att priset för reformen inte får sättas lika med dess totala kostnader. På längre sikt är garantin avsedd att ersätta alla de nuvarande formerna av understöd vid arbetslöshet — den sammanlagda kostnaden för dessa måste alltså dras ifrån totalsumman för inkomstgarantin.

Vad är det för närvarande som konkret händer vid arbetslöshet? Hur täckes det inkomstbortfall som friställning eller bortrationalisering innebär för arbetstägaren och hans familj? För det första i många, men långtifrån alla fall, av en arbetslöshetsförsäkring, som i och för sig måste anses ge ett alltför knappt skydd. För det andra genom avgångsvederlag av varierande storlek och konstruktion. För det tredje genom de bidrag som utgår vid

omskolning — denna har som bekant blivit ett viktigt medel för regeringen att dölja arbetslöshetens verkliga omfattning. För det fjärde i stigande utsträckning genom socialhjälp — i och för sig ett symptom på det nuvarande trygghetssystemets otillräcklighet. För det femte givetvis med vad som på abstrakt ekonomisk jargong kallas negativt sparande, och vilket i den trista verkligheten helt enkelt betyder, att den arbetslöse måste göra slut på de besparingar han kan ha, så länge de räcker, vilket i de allra flesta fall inte är särskilt långt.

Utöver dessa poster — några andra kostnader exempelvis för beredskapsarbeten skulle kunna fogas till listan — finns det till slut en sista, den för de berörda människorna mest kännbara. Just därför att räknestycket inte går ihop, in-

träffar en påfrestande, i många fall drastisk, inskränkning i konsumtionen. Dessa umbäranden representerar mänskligt sett det egentliga priset för den ständigt fortskridande strukturomvandling som är, och än mer kommer att vara, absolut nödvändig *för alla*, är det i längden orimligt att låta priset för den till så beklämmande stor del erläggas av den närmast berörda gruppen, de tillfälligt eller för längre tid arbetslösa.

Att säga att kostnaden för en inkomstgaranti, som skulle råda bot på detta missförhållande, skulle bli mycket hög, *är* bokstavligen detsamma som att säga att de arbetslösas börda är mycket tung. Så mycket nödvändigare då att lätta den. Det borde socialdemokraterna tänka på, när de nu tar ett halvhjärtat steg i den riktning oppositionen anvisat.

RATIONALISERING

Den stora depressionen efter krigs- och inflationshaussen har som bekant för det svenska näringslivet varit ej blott en prövningens och bekymrens, utan även självprövningens och reorganisationens tid; och när nu det värsta synes vara över, står den svenska industrien i stort sett färdig att med förnyade krafter möta bättre tider. Det är den hårdaste men också den effektivaste av alla lagar, nödens lag, som framtingat den upprensning ifråga om organisation och produktionsmetoder, vilken alltid åtföljer depressionen, men som denna gång på grund av konjunkturförändringens dramatiska karaktär och omvälvningarnas storlek rönt särskild uppmärksamhet och till och med fått ett nytt namn, rationaliseringen — en ny etikett på en gammal välkänd medicin.

Svensk Tidskrift 1928